

EWA NIEDZIAŁKOWSKA

OFIARODAWCY OBIEKTÓW KARTOGRAFICZNYCH DLA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO KRAKOWSKIEGO. OPIS I ZNACZENIE ZBIORU

Towarzystwo Naukowe Krakowskie, powstałe w 1815 r. i przez pierwsze dekady ściśle związane z Uniwersytetem Jagiellońskim, wśród licznych darów (i o wiele mniej licznych – zakupów) gromadziło też zabytki kartograficzne. Do roku 1856 wszelkie dary książkowe przekazywane były Bibliotece Uniwersyteckiej; od 1856 r. pozostawały w Towarzystwie, służąc krakowskim i pozakrakowskim uczonym¹. Właściwą ewidencję darów w postaci inwentarzy i katalogów zaczęto jednak prowadzić dużo później, stąd uchwycenie początku niektórych zbiorów napotyka – jak w przypadku map i atlasów – na spore trudności.

I tak w 1871 r., w przededniu przekształcenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego w Akademię Umiejętności, księgozbiór biblioteki liczył 9180 dzieł i 570 rękopisów. O ilości map i atlasów, jak też grafik, wcześniej niewątpliwie ofiarowywanych, nie wiemy. Dopiero w roku 1912 podano, iż „uporządkowany zbiór map i atlasów liczył 760 numerów”, w 1914 r. – 778, a w 1919 r. – 783 jednostki inwentarzowe zbiorów kartograficznych². Nie tworzyły one jednak w ówczesnej strukturze placówki wydzielonej kolekcji. Na to przyszło poczekać jeszcze pół wieku, choć zbiorów kartograficznych w tym czasie nadal przybywało.

Po II wojnie światowej, gdy w 1953 r. majątek, zbiory i dorobek naukowy PAU zostały przejęte przez nowo utworzoną Polską Akademię Nauk, Biblioteka przy Sławkowskiej została w znacznym stopniu wzmocniona etatowo³ (z 15 pracowników naukowych w 1952 r., do 30 w 1954), dzięki czemu podjęto szereg nieuwzględnianych poprzednio prac. Jedną z nich było systematyczne wydzielanie zbioru kartograficznego. Pod koniec 1954 r. stan liczbowy zbioru przedstawiał się następująco:

---

¹ D. Rederowa, Z. Jabłoński, *Zarys dziejów Biblioteki PAN w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk”, R. I: 1955, s. 9–46 (dalej: Roczn. Bibl. PAN).

² D. Rederowa, Z. Jabłoński, *op. cit.*, s. 25, 27.

³ Tamże, s. 44.

- 468 map opracowanych;
  - 624 mapy nieopracowane;
  - 53 atlasy opracowane;
  - 120 atlasów nieopracowanych;
- Łącznie: 1265 jednostek

– przy czym w ówczesnym sprawozdaniu odnotowano fakt, iż „założono i rozplanowano inwentarz główny i poboczny zbiorów kartograficznych”⁴.

Narastanie zbioru w kolejnych okresach, liczonych co 5 lat, przedstawia się następująco (w oparciu o dane liczbowe z rocznych sprawozdań bibliotecznych):

- rok 1960 – 1355 jedn. inwent.
- rok 1965 – 1646 jedn. inwent.
- rok 1970 – 2337 jedn. inwent.
- rok 1975 – 2852 jedn. inwent.
- rok 1980 – 3119 jedn. inwent.
- rok 1985 – 3494 jedn. inwent.
- rok 1990 – 4477 jedn. inwent.
- rok 1995 – 4616 jedn. inwent.
- rok 2000 – 8689 jedn. inwent.
- rok 2005 – 9894 jedn. inwent.
- rok 2010 – 11 441 jedn. inwent.

Obecny stan liczbowy zbioru kartograficznego (na 31.12.2014) wynosi 12 183 jednostki inwentarzowe.

Obchodzone w 2015 r. dwustulecie powstania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego skłania nas do zastanowienia się nad początkami naszej kolekcji kartograficznej, zwłaszcza zaś nad obiektami zgromadzonymi przez TNK w latach 1856–1872, stanowiącymi zaczyn zbiorów. Wobec faktu, iż niewiele prowadzono wówczas zakupów – miały one charakter okazjonalny, jak dokonany w 1866 r. zakup rękopiśmiennego XVI-wiecznego „Opisu żup bocheńskich i wielickich”⁵ – kartografia pochodziła przede wszystkim z darów.

Ustalenie listy wszystkich ofiarodawców dla Towarzystwa Naukowego Krakowskiego jest trudne, ze względu na długi okres dokonywania poszczególnych wpisów (17 lat), a co za tym idzie – zmianę osób prowadzących księgi. Jeszcze większą trudność sprawia, w bardzo wielu przypadkach, ustalenie tytułu konkretnej ofiarowanej mapy. Wynika to między innymi z braku jednolitych zasad prowadzenia ksiąg, w związku z czym każdy wpisujący wprowadzał własne sposoby

⁴ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie za okres I I 1953–31 XII 1954*, Rocznik Bibl. PAN, R. I, 1955, s. 311.

⁵ „Opis żup bocheńskich i wielickich z roku 1518”, rkps sporządzony z inicjatywy Jana Bonera, zarządcy skarbu Jagiellonów. O dalszych losach rękopisu zob. w artykule zamieszczonym w niniejszym tomie „Rocznika”: K. Grodziska, *Realizacja Programu UNESCO w Bibliotece*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN (dalej: Roczn. Bibl. Nauk. PAU i PAN), R. LX: 2015, s. 335 i n.

odnotowywania darów. Kierując się opracowaniem B. Schnaydrowej⁶, przeglądnęto Księgę darów⁷ za lata 1859–1871, znajdującą się w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN, oraz Dzienniki podawcze TNK⁸ za lata 1840–1872, przechowywane w Archiwum Nauki PAN w Krakowie. Chociaż zapisy w Księdze darów i Dziennikach podawczych TNK w wielu przypadkach się pokrywają, to jednak prowadzone przez inne osoby często wnoszą dodatkowe szczegóły, uzupełniając się wzajemnie informacjami, co czasem pozwala lepiej dookreślić dar kartograficzny lub darczyńcę. Bywają także dary wpisane do Księgi darów, a nie ujęte przez Dziennik podawczy i odwrotnie. Na ogół jednak zarówno Księga darów, jak i Dzienniki podawcze prowadzone były niezwykle starannie i współzależnie. W Dziennikach podawczych znajduje się specjalna rubryka na adnotację, jaką pozycję w Księdze darów zajmuje określona darowizna, kiedy złożono podziękowanie i w jakiej formie (list, podziękowanie słowne) oraz jaki był dalszy los obiektu, np. „przekazano do biblioteki”, natomiast w Księdze darów, poza liczbą porządkową i datą, wydzielona jest rubryka, w której wpisywana była liczba dziennika.

Analiza zapisów w Księdze darów pozwala podzielić je na trzy rodzaje. Pierwszy stanowią szczegółowe zapisy kto i jaką mapę, z jej dosłownym lub opisowym tytułem, ofiarował – pozwala to jednoznacznie identyfikować zarówno mapę, jak i sumować liczbę ofiarowanych dzieł (w ten sposób wpisane zostały 34 mapy i atlasy). Drugą grupę stanowią wpisy podające jedynie ogólną liczbę podarowanych map przez daną osobę, co daje możliwość ustalenia globalnej ilości przekazanych map w omawianym okresie (93 mapy i plany zostały zarejestrowane w ten sposób). Trzeci typ zapisów ogranicza się jedynie do podania łącznej liczby rycin, map i innych dokumentów podarowanych przez jakąś osobę. W niektórych przypadkach zastosowano tak enigmatyczne określenia, jak: „kilka” lub „wiele”. Poza informacją, że dana osoba jest ofiarodawcą cennych darów, nie możemy wobec tego nic powiedzieć na temat wzrostu liczebności zbioru kartograficznego.

Zapisy z pierwszej grupy, w miarę wyczerpujące, zawierają dane dotyczące nie tylko imienia i nazwiska, ale często też zawodu darczyńcy i miejsca jego zamieszkania, a w przypadku znanych w środowisku krakowskim osób – ogólniejszy, jak np.: „Seredyński Hippolit podarował *Atlas geographicus portabilis*”⁹ (fot. 1 i 2). W ten sposób możemy dowiedzieć się o zakresie oddziaływania TNK i stwierdzić, że sięgało ono poza granice naszego kraju. I takim przykładem jest

⁶ B. Schnaydrowa, *Ofiarodawcy Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, z badań nad proveniencją zbiorów Biblioteki PAN w Krakowie*, Roczn. Bibl. PAN, R. XXI, 1975, s. 97–132.

⁷ Księga darów za lata 1859–1871, Biblioteka Naukowa PAU i PAN, (dalej: Księga Darów za lata 1859–1871, Bibl. Nauk. PAU i PAN), sygn. rkps 3697.

⁸ Dziennik podawczy TNK od roku 1840 do 1860 (dalej: Dz. Pod. TNK), Arch. PAN, sygn. TNK 44 i Dziennik podawczy TNK od 1860 r. do początku Akademii, tamże, sygn. TNK 45.

⁹ Księga Darów za lata 1859–1871, sygn. rkps 3697, poz. 164/1859, k. 3. Hippolit Seredyński, (1800–1874), kustosz zbiorów bibliotecznych i muzealnych TNK, podskarbi TNK. Uporządkował zbiory biblioteczne, opracował katalogi i regulamin Biblioteki.

wpis: „JM Pan Antoni Schmitt nauczyciel gimnaz[jalny] w Elbsgen w Czechach [przesłał] *Mapę archeologiczną Królestwa czeskiego* na jednym arkuszu w Pradze w roku 1856 pięknie litografowaną”¹⁰. Są także wiadomości o darczyńcach spod Lwowa „Wielmożny Jan Majewski z Winnik pode Lwowem przysłał znowu dzieł 13, a to: a. *Planes des sièges et Batailles qui ont en lieu en Pologne 17 i 18 siècles* (fot. 4), b. *Atlas historique de la Pologne* należący do tamtego, c. *Topographia Archiducatus Austria* z roku 1672 (folio obrazowe)”¹¹. Z zaboru rosyjskiego: „Jan Papłoński przesłał przez D[Aniela] E[dwarda] Friedleina w darze (z Warszawy) a. *Mapę Słowiańszczyzny* z broszurką objaśnienia onej zawierającą”¹² (fot. 3). Prawdopodobnie chodzi o Józefa Friedleina, syna Daniela Edwarda, który objął po ojcu prowadzenie księgarni, bowiem w roku 1862 Daniel Edward już nie żył (zm. w 1855 r.). Kontynuujący prowadzenie księgarni w Krakowie Józef Friedlein także wspierał TNK darami, m.in. „ofiarował: dwa egzemplarze *Planu okolic Krakowa* litografowany nakładem jego w Lipsku w r. 1862”¹³. Natomiast Jan Osiecki przysłał na ręce Ambrożego Grabowskiego dla TNK mapę własną *Karta Polski i krajów ościennych...*¹⁴ (fot. 5).

Również Polacy pracujący za granicą (Paryż, Wiedeń), uznając rolę TNK, powiększali darami zbiory Towarzystwa. I tak: „W-y A[dolf] Skrzyszewski współpracownik w archiwum Map w Wiedniu, złożył osobiście atlas jeograficzny swej pracy z 39 kart się składający”¹⁵. W 1866 roku „P. Kalinka konserwator biblioteki polskiej w Paryżu wywzajemniając się za przesłane teje biblioteczne nakłady Towarzystwa Naukowego przysłał: [...] mapę Polski w 49 arkuszach”¹⁶. Mapy Polski wzbudzające w tym okresie szczególne uczucia podarował TNK „Dr Med. Barzycki z Krakowa ofiarował mapę Polski z r. 1770 sporządzoną na 24-ch ćwiartkach przez inżyniera Folina z wojsk polski”¹⁷.

¹⁰ Tamże, poz. 76/1860, k. 16v. Antoni Schmitt, nauczyciel gimnazjalny w Elbsgen w Czechach (obecnie: Elbogen).

¹¹ Tamże, poz. 297/1861, k. 28. Jan Majewski, (1838–1898), urzędnik magistratu we Lwowie, powstaniec 1863 r.

¹² Tamże, poz. 426/1862, k. 38v. Jan Papłoński (1819–1885), prof. Szkoły Głównej i Akademii Duchownej.

¹³ Tamże, poz. 435/1862, k. 39. Daniel Edward Friedlein (1802–1855), księgarz, wydawca, właściciel księgarni; Józef Friedlein (1831–1917), księgarz, bibliofil, prezydent Krakowa (w latach 1893–1904).

¹⁴ Tamże, poz. 224/1861, k. 29v. Jan Osiecki (1827–1901), uzyskał dyplom inżyniera kolei żelaznych w Paryżu, redaktor „Postępu” w Wiedniu, wydawca, autor map o tematyce gospodarczej.

¹⁵ Tamże, poz. 1117/1865, k. 53. Adolf Ritter von Skrzyszewski (1836–[?]), kartograf wojskowy.

¹⁶ Tamże, poz. 1219/1866, k. 56v., o. Walerian Kalinka CR (1826–1886), historyk, założyciel Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców, członek Komitetu Wydawniczego Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, współtwórca krakowskiej szkoły historycznej, czł. AU.

¹⁷ Tamże, poz. 1229/1866, k. 57. Józef Barzycki (1841–1908), lekarz-społecznik, publicysta, autor wielu prac z zakresu medycyny i higieny dotyczących Galicji; w 1907 r. lekarz zakładowy z ramienia AU w Szczawnicy.

Przykładem niezwyklej skrupulatności jest zapis: „J[an] M[aciej] Skarich członek Towarzystwa Naukowego, korespondent przysłał *Atlas historyczny Hagelgansa* z r. 1718 złożony z 5-ciu tablic na płótnie, dwóch kart biograficznych i trzech map Europy”¹⁸. Rok 1867 przynosi dar równie szczegółowo odnotowany: „Pani Wawrzecka Marya darowała przez ręce Dr-a Kozubowskiego: a. *Plan odbudowania miasta St. Francisco* (po spaleniu) (fot. 6); b. *Plan dróg morskich między Ameryką a Azją* dzieła kapitana wojsk polskich Zakrzewskiego Aleksego, później obywatela Stanów Zjednoczonych Ameryki”¹⁹. A na oddzielnej, luźnej (kiedyś wklejonej) kartce znajduje się notka uzupełniająca, przynosząca informacje biograficzne dotyczące właściciela ofiarowanego daru: „Marya Wawrzecka wdowa po Nauczycielu ofiaruje do zbiorów Towarzystwa Naukowego po bracie swoim Zakrzewskim kapitanie Inżynierii byłych wojsk polskich ozdobionym Krzyżem wojskowym *virtuti militari*, a następnie obywatelu Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, który zajmował się wymiarami wyspy Atahajty [dawna nazwa Otaheiti, obecna Tahiti] i odbudowywaniem miasta San Francisco po spaleniu, plan sytuacyjny tegoż miasta, według którego przebudowano to miasto, jako też morskie drogi pomiędzy Ameryką a Azją. Po powrocie z Ameryki żył 4 lata w Krakowie i umarł, tu pochowany w 65 roku życia. Dr Kozubowski”.

Zapisy drugiego typu, gdzie podana jest liczba ofiarowanych map, są także bardzo cenne, chociaż brak jest tu tytułów map. Oprócz nazwiska darczyńcy, przynoszą dane pozwalające ustalić stale wzrastający stan zbiorów. Na przykład w roku 1861 „W-ny Paweł Ślizowski dał do zbiorów Towarzystwa Naukowego pięć map dawnych w ramach czarnych na derkach przyklejonych”²⁰, a w 1862 roku „W-ny D[aniel] E[dward] Friedlein księgarz i obywatel krakowski ofiarował 23 mapki i plany dawne”²¹. Natomiast w 1863 roku „Szan. Członek Jan Smoniewski ofiarował [...] a. 28 planów sztychowanych różnych miast europejskich [...]; c. 37 map różnych krajów, różnej wielkości i wartości różnej”²². Zapisy te, niestety, pozwalają tylko czasem domyślić się, o jaką mapę chodzi.

Najwięcej problemów sprawiają zapisy należące do trzeciej grupy, gdzie liczba darowanych map, podana jest łącznie z darami w postaci rycin i dokumentów. Są tak enigmatyczne, jak: „Od W-go Henryka Otokara Miltnera [który] ofiarował trzdzieści pięć rycin i map polskich”²³ czy „Od JW-go Jana hr. Załuskiego 12 sztuk rycin, litografii i mapp różnych”²⁴, albo „Od Władysława hr. Ostrowskiego (za

¹⁸ Tamże, poz. 840/1863, k. 43. Jan Maciej Skarich, członek korespondent TNK.

¹⁹ Tamże, poz. 1318/1867, k. 60. Maria Wawrzecka z d. Zakrzewska, siostra Aleksandra Zakrzewskiego; właśc. Aleksander Zakrzewski (1799–1866), kapitan inżynierii wojska polskiego, kartograf; Augustyn Dominik Kozubowski (1805–1880), lekarz, prof. UJ, członek TNK i AU.

²⁰ Tamże, poz. 289/1861, k. 32. Paweł Ślizowski bliższych danych nie udało się ustalić.

²¹ Tamże, poz. 394/1862, k. 36v. Daniel Edward Friedlein, zob. przypis 13.

²² Tamże, poz. 831/1863, k. 42v. Jan Smoniewski (1793–1867), nauczyciel, kolekcjoner, historyk.

²³ Tamże, poz. 204/1859, k. 10. Henryk Otokar Miltner (zm. 1881).

²⁴ Tamże, poz. 192/1859, k. 9. Jan Konrad hr. Załuski (1820–1887), członek TNK.

pośrednictwem Lud[wika] Hr. Morsztyna) zbiór rycin i map przez polskich artystów wykonanych lub Polski dotyczących z 162 n-rów złożony²⁵. Spotykane są także takie określenia, jak: „Od W-go Jana Majewskiego z Winnik dzieła następujące: [...] tudzież kilka dokumentów i odpisów pisemnych na papierze i starych mapp²⁶, lub z 1862 roku: „W-ny Ambroży Grabowski ofiarował do zbiorów Towarzystwa następujące dzieła: ... i wiele podobizn dyplomów, map, obrazów et. ctr.”²⁷ zapisy te nic nie mówią o konkretnej liczbie, a w konsekwencji – nie wiemy jak wzrastał zbiór map.

Dziennik podawczy od roku 1840 do 1860 (TNK 44) i tom następny od końca roku 1860 do początku Akademii (TNK 45)²⁸ zawiera podobne informacje jak Księga darów, czasem uzupełniane bardziej szczegółowym opisem map lub opatrzone dokładniejszą informacją o ofiarodawcy. Znajdują się w nim również sporadycznie nazwiska darczyńców niewystępujące w Księdze darów. Znalaziono więc dodatkowo 11 obiektów kartograficznych, wymienionych z tytułu, stąd możliwych do identyfikacji (typ pierwszy), kilka przypadków powiększających jedynie liczbę otrzymanych map (dodatkowych 7 obiektów kartograficznych) (typ drugi) oraz jako typ trzeci, bardzo ogólne wpisy w postaci: „6 pudeł”, czy „kilka”.

Wpisy zamieszczone Dzienniku podawczym również można sklasyfikować według prezentowanego schematu, który charakteryzuje zapisy w Księdze darów. Typ pierwszy, pozwalający identyfikować konkretny obiekt, to zapis dotyczący, jak się zdaje, systematycznego darczyńcy: „Szanowny Sereżyński Hippolit darował C.K. Towarzystwu Nauk mappy gościńców z Warszawy do Kalisza i Słupców oraz [z] Warszawy do Terespoła (czyli Brześcia) i z Warszawy do Kowna²⁹, a także wpis z 2 czerwca 1858 r.: „Prezes Tow. N. przesyła złożone na Jego ręce dzieła jako to: [...] Podobizny 7 Dokumentów i plan Miasta Lwowa, jaki był do r. 1775 przez p. Sartyniego ze Lwowa przysłane³⁰ (fot. 7), i dalej: „Szan. Sereżyński Hyp[olit] składa w darze Towarzystwu *Atlas geographicus Lotleri*³¹ głosi zapis w następnym 1859 roku. Z roku 1861 pochodzi też dość szczegółowy zapis nie znajdujący się w Księdze darów: „Pan Kasper Bielecki obywatel krakowski przysłał ... plan menażerii w Karlsruhe i widok Gibraltaru z r. 1782³²”.

Na ustalenie liczby powiększającej zbiór (typ drugi) pozwalają zapisy takie jak: w 1862 roku „W-ny Ludwik de Sternstein Helcel przesyła Towarzystwu trzy mapy,

²⁵ Tamże, poz. 156/1859, k. 5v. Władysław hr. Ostrowski (1790–1869), marszałek Sejmu Królestwa Polskiego, podpułkownik WP; Felicjan Ludwik hr. Morsztyn (1782–1865), członek TNK, bibliofil, kolekcjoner.

²⁶ Tamże, poz. 173/1861, k. 26. Jan Majewski, zob. przypis 11.

²⁷ Tamże, poz. 401/1862, k. 38. Ambroży Grabowski (1782–1868), historyk, księgarz.

²⁸ Dziennik podawczy TNK od roku 1840 do 1860, Arch. PAN, rkps sygn. TNK 44 i od 1860 do początku Akademii, Arch. PAN, rkps sygn. TNK 45.

²⁹ Dz. Pod. TNK 44, poz. 7/1858, k. 54; zob. przyp. 9.

³⁰ Tamże, poz. 93/1858, k. 61v, Mateusz Eustachy Sartyni (1796–1884), dziennikarz, pedagog.

³¹ Tamże, poz. 164/1859, k. 88. Hipolit August Sereżyński, zob. przypis 9.

³² Dz. Pod. TNK 45, poz. 323/1861, k. 26v, Kasper Bielecki – nie udało się ustalić bliższych danych.

trzy sztychy [...]”³³, a w 1864 roku „Pan Hipolit Zajączkowski ofiarował 42 książek, 4 plany [...]”³⁴ Ciekawy jest zapis pochodzący z 1866 roku „Pan Brühl z Krakowa przysłał rękopis i rysunki widoków na i podziemnej Wieliczki w sześciu pudełkach umieszczony, w języku niemieckim przez pensjonowanego Sajkota opracowany celem przedania [sic] lub wydania”³⁵.

Reasumując, w roku 1872, kiedy Towarzystwo Naukowe Krakowskie zostało przekształcone w Akademię Umiejętności, zbiory kartograficzne na pewno liczyły co najmniej 145 obiektów, plus jakąś bliżej nieokreśloną liczbę opisywaną bardzo ogólnie lub łącznie z rycinami i i innymi dokumentami. W przypadku 45 dokumentów kartograficznych można zidentyfikować konkretną mapę czy atlas, w pozostałych wymaga to żmudnych badań.

Na przestrzeni rozpatrywanych szesnastu lat działalności Biblioteki w ramach Towarzystwa Naukowego Krakowskiego ponad trzydzieści osób złożyło kartograficzne dary. Poza cytowanymi w tekście byli również: Jan Radwański (sekretarz Oddziału Archeologii), Józef Wojciechowski (inżynier budowlany), Dunin Brzeziński (obywatel Zakliczyna), Konstanty Tyszkiewicz (archeolog i badacz pradziejów Litwy i Rusi), Adam Henzel, Józef Drda (naczelnik Magistratu w Wieliczce), Adolf Lulla (CK. Komisarz drogowy z Zakliczyna), Władysław Pieterkiewicz (Kraków), Józef hr. Załuski (generał), Alois Wojciech (Vojtěch) Šembera, Henryk Kieszkowski (dyr. Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie), Teofil Żebrawski (matematyk, kartograf, geodeta). Dowodzi to, że ofiarodawcami byli zarówno członkowie TNK i osoby z nim związane, jak i osoby spoza, a więc sympatycy, miłośnicy nauki i ci, którzy dzielili się z tak zwanej „potrzeby serca”, świadomi wartości darowanych obiektów (Maria Wawrzecka, Józef Wojciechowski, Jan Majewski, Adolf Lulla i inni). Wśród ludzi nauki darczyńcami byli bibliotekarze (Walerian Kalinka), archiwiści (Adolf Ritter von Skrzyszewski), księgarze (Daniel Edward Friedlein). Niektóre nazwiska darczyńców powtarzają się kilkakrotnie, co wskazuje na ciągłość myślenia o przygotowywaniu kolejnych darów, inne pojawiają się jedynie raz.

Analizując zidentyfikowanych darczyńców kartografii podkreślić należy duży rozrzut terytorialny od Lwowa przez Warszawę, Paryż, Wiedeń, Czechy po miejscowych krakowskich i zamieszkujących bliższe i dalsze okolice (Wieliczka, Zakliczyn). Dowodzi to ponad zaborowego zasięgu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego.

³³ Tamże, poz. 291/1862, k. 49v, Ludwik Edward Helcel de Sternstein (1810–1872), wiceprezydent m. Krakowa, poseł na sejm, działacz społeczny.

³⁴ Tamże, poz. 30/1864, k. 68, Hipolit Zajączkowski (zm. 1885) bliższych danych nie udało się ustalić.

³⁵ Tamże, poz. 95/1866, k. 104, Karol Bernard Brühl (1820–1899), Austriak, prof. UJ i Uniw. w Wiedniu.

EWA NIEDZIAŁKOWSKA

DONORS OF CARTOGRAPHY TO THE CRACOW SCIENTIFIC SOCIETY –
THE OVERVIEW OF THE ISSUES

Summary

In the early period of its activity, the Cracow Scientific Society passed the numerous gifts it obtained to the University Library. However, since 1856 they remained in the Society and the newly established library. In the course of years the cartographic collection grew bigger; however, its size was not known until 1912 when it encompassed “760 numbers”. Undoubtedly, the atlases and maps gathered came mainly from the donations. Donors passed them from Cracow and its neighbourhood, Galicia, Lviv, Warsaw, Paris, Vienna and other places. They were librarians, booksellers, archivists, builders, members of the Cracow Scientific Society and sympathizers, common people and generals, people who cared for culture and science. All this proves that the Cracow Scientific Society extended over a vast area, far beyond the borders of the partition and deeply anchored in the conscience of the society.